

GEOSTRATEŠKI I SIGURNOSNI ASPEKTI POTENCIJALNIH UTJECAJA SUVREMENIH MIGRANTSKIH KRETANJA NA DALMACIJU

GEOSTRATEGIC AND SECURITY ASPECTS OF POTENTIAL IMPACTS OF THE CONTEMPORARY MIGRANT MOVEMENTS ON DALMATIA

JURICA BOTIĆ¹, MARIJA BOBAN²

¹ Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Služba prosvjetne inspekcije – Područna jedinica u Splitu, Prilaz braće Kaliterna 10, 21 000 Split, Hrvatska / *Ministry of Science and Education, Education Inspection – Branch Office in Split*, e-mail: Jurica.Botic@mzo.hr

² Sveučilište u Splitu, Pravni fakultet, Katedra za ekonomske i financijske znanosti, Domovinskog rata 8, 21 000 Split, Hrvatska / *University of Split, Faculty of Law, Department of Economic and Financial Sciences*, e-mail: marija.boban@pravst.hr

DOI: 10.15291/geoadria.1456

UDK: 314.15:<911.3:32(497.5-3 Dalmacija)>= 111=163.42

Izvorni znanstveni rad / *Original scientific paper*

Primljeno / *Received*: 2018-2-3

Europski geografski i politički prostor 2015. godine suočio se s kulminacijom jedne od najvećih migrantskih kriza u svojoj povijesti koja je posebno pogodila politički ranjivu Jugoistočnu Europu kao tradicionalno područje migrantskih kretanja. Ove tvrdnje dobivaju dodatno na važnosti uzimajući u obzir činjenicu da je Jugoistočna Europa, kao tradicionalno sjecište geopolitičkih silnica, danas dodatno izložena sigurnosnim izazovima, što ujedno pojačava i važnost njezine geostrateške pozicije. Pogodena migrantskom krizom na sjeveru i istoku, a uvažavajući turizam kao jednu od svojih temeljnih gospodarskih djelatnosti, Republika Hrvatska, iako hrvatske turističke destinacije poput Istre i Dalmacije nisu izravno izložene utjecajima migrantske krize, posebnu pozornost mora posvetiti zadržavaju imidža sigurne turističke destinacije. Stoga autori raspravljaju o geostrateškim i sigurnosnim aspektima te vjerojatnostima izloženosti Dalmacije utjecajima recentne migrantske krize. Naime, autori u članku potvrđuju da fizičko-geografska obilježja i političko-teritorijalna fragmentacija neposrednog susjedstva Dalmaciju ne čine atraktivnim odabirom za migrantska kretanja. Autori također zaključuju da potencijalno osnažena utjecajima migrantskih kretanja, politička nestabilnost susjedstva s visokim konfliktnim potencijalom na etno-religijskoj osnovi, može izazvati nove sigurnosne izazove u Jugoistočnoj Europi, a posredno i u Dalmaciji. **KLJUČNE RIJEČI:** Dalmacija, geostrateški položaj, migrantska kriza, sigurnost, Jugoistočna Europa

In 2015, the European geographic and political space faced culmination of one of the greatest migration crises in its history, which particularly affected the politically vulnerable region of Southeast Europe as a traditional area of migration movements. These statements gain more importance if we take into consideration the fact that Southeast Europe, as an area of traditional interlocking of geopolitical force lines, nowadays is additionally burdened with security challenges, which makes its geostrategic position more important. Moreover, as it is affected by the migrant crisis in the north and the east, and considering tourism as one of its core economic activities, the Republic of Croatia must pay special attention to maintaining an image of a safe tourist destination, although Croatian tourist destinations like Istria and Dalmatia are not directly affected by the migrant crisis. Therefore, the authors discuss geostrategic and security aspects as well as the

probabilities of Dalmatia's exposure to the effects of the recent migrant crisis. In fact, the authors in the article confirm that the physical-geographical features and political-territorial fragmentation in immediate neighbourhood do not make Dalmatia as an attractive solution for migratory movements. However, the authors also conclude that the political instability of the neighbourhood, which is potentially strengthened by the impact of the migrant movements, with the great potential of conflict at the ethno-religious level, may produce new security challenges in Southeast Europe and indirectly in Dalmatia as well.

KEY WORDS: Dalmatia, geostrategic position, migrant crisis, security, Southeast Europe

UVOD

Još od formalnog završetka hladnog rata, europski geografski i politički prostor suočava se s brojnim i intenzivnim društvenim i ekonomskim, ali i geopolitičkim promjenama. Recentno formirana globalna unipolarnost s elementima ograničene multipolarnosti uzrokovala je polivalentnost i ambivalentnost izazova s kojima se suočava suvremena Europa, osobito njezin jugoistočni dio. Posljedice nedavne migrantske krize, s kulminacijom 2015. godine, i mnogobrojni pritom otvoreni izazovi, posebice oni sigurnosni, također se mogu razmotriti unutar navedenog konteksta. Stoga se područje jugoistočne Europe osobito ističe kao tradicionalno područje migrantskih kretanja s dugogodišnjom tradicijom migracija još od najranije ljudske povijesti. Prisjetimo se, smjerovi migrantskih kretanja prelaze preko prostora Jugoistočne Europe još od neolitika i željeznog doba. Međutim, ovaj prostor nije determiniran samo smjerovima migracija, već i granicama političkih sustava, pa čak i civilizacija, poput rimskog *limesa* ili pak granice Osmanskog Carstva u ovom dijelu Europe. Stoga historijska geografija Jugoistočne Europe nedvojbeno potvrđuje njezino geostrateško značenje još od najranijih vremena, pa tako i na početku 21. stoljeća, kada je hladnoratovski *limes* zamijenjen onim Europske unije, a u užem smislu i šengenskim. Pritom valja naglasiti da šengenska zona, osim ekonomske delimitacije prostora zajedničkog tržišta, dodatno sadržava i sigurnosnu komponentu u službi ekonomske kategorije sigurnosti. No činjenica da su neke nacionalne države tijekom migracijskih prilika 2015. reaktivirale sigurnosne komponente u pograničnim područjima preispituje značenje tzv. Šengena. S druge strane, hladnoratovski *limes* ili *željezna zavjesa* znatno je postojanije uvažavan, ali ne toliko na granici kraj Trsta koliko, primjerice, na granici prema Mađarskoj.

Uvažavajući političko-geografska obilježja Republike Hrvatske u europskom kontekstu, članak posebnu pozornost posvećuje upravo prostoru Dalmacije kao najjužnije povijesne i funkcionalne regije Hrvatske u kontekstu eventualnih refleksija recentne migrantske krize i potencijalnih novih migrantskih kretanja na ovu regiju, uzimajući u obzir geostratejske i sigurnosne aspekte ovoga fe-

INTRODUCTION

Since the formal end of the Cold War, the European geographical and political space has faced numerous and intense social and economic, but also geopolitical changes. The recently formed global unipolarity with the elements of limited multipolarity necessarily caused polyvalence and ambivalence of the challenges that contemporary Europe is faced with, especially its south-eastern part. The repercussions of the recent migrant crisis, with the culmination in 2015, and thereby numerous new issues, especially the security ones, can also be considered within the aforementioned context. Thereby, the region of Southeast Europe in particular stands out as a traditional area of migrant movements with long-lasting tradition of migrations from the earliest times of human history. In addition, we should remember that there have been migration movements over the Southeast Europe since the Neolithic and Iron Age. However, this area is not exclusively determined by migration directions, but also by the boundaries of political systems and even civilizations, such as Roman *limes* or the boundaries of the Ottoman Empire in this part of Europe. Therefore, the historical geography of Southeast Europe undoubtedly confirms its geostrategic importance even from the earliest times, as well as at the beginning of the 21st century, when the Cold War *limes* was replaced by the European Union one and, in the narrow sense, by the Schengen one. Thereby, it should be emphasized that the Schengen area, in addition to the economic delimitation of the common market space, additionally contains a security component in the service of the economic category of security. However, the fact that some national states reactivated security components in border areas during the migration occasions in 2015, re-examines the meaning of the so-called Schengen. On the other hand, the Cold War *limes* or iron curtains was considerably more respected, but not as much on the border near Trieste as, for example, on the border to Hungary.

Considering the political-geographical features of the Republic of Croatia within the European context, the article pays special attention to the area of Dalmatia, as the Croatia's southernmost

nomena. Stoga je temeljni cilj ovoga rada odrediti razinu trenutačne i potencijalne izloženosti Dalmacije utjecajima migrantskih kretanja te objasniti potencijalne izazove takve izloženosti, posebno u slučaju sigurnosti i potencijalnih negativnih refleksija na turističku djelatnost, čak i znajući da hrvatska turistička odredišta poput Istre i Dalmacije nisu izravno pogođena recentnom migracijskom krizom, ali mogu posredno biti pogođeni njezinim posljedicama ili potencijalnim novim migrantskim kretanjima.

TEORIJSKI I METODOLOŠKI OKVIR

U korelaciji s teorijskim pretpostavkama kritičke geopolitike Gearóida Ó Tuathaila, eventualne demografske promjene uzrokovane suvremenim migrantskim pokretima mogu se sagledavati u kontekstu njihova utjecaja na aktualne geopolitičke odnose u ovom dijelu svijeta. Naime, prema ovom autoru, kritička geopolitika odbacuje ograničenja klasične geopolitike koja primarno naglašava fizičko-geografske značajke i geografsku lokaciju promatranog područja te naglašava potrebu uključivanja svih političkih, društvenih, demografskih i kulturnih čimbenika u razmatranje geopolitičke stvarnosti (Ó TUATHAIL, 2007., 19-26). Teorijskom pristupu kritičke geopolitike na poseban način korespondiraju teorijske postavke kritičkih sigurnosnih studija koje čine jasan otklon od konvencionalnog shvaćanja sigurnosti. Naime, temeljeći se na poststrukturalističkim i konstruktivističkim teorijskim konceptima te uvažavajući ideje, vrijednosti i društvene norme, ovaj pristup odbacuje znanstveni objektivizam i epistemološki pozitivizam (TATALOVIĆ, LACOVIĆ, 2012., 4). Na sličan način ovome pristupa i Dominique Moïsi koji u znanstvenu literaturu uvodi pojam *geopolitike emocija*. Ovaj autor naglašava važnost identiteta i emocija u kontekstu suvremenih društvenih i političkih kretanja, poput globalizacije. Posebno je zanimljivo da Moïsi islamska društva sagledava u kontekstu *kulture poniženja* koja u odnosima muslimana prema društvima Zapada producira osjećaj frustracije. Moïsi tvrdi da muslimani od zapadnjaka traže poštovanje, dok je tolerancija najviše

historical and functional region, in the context of possible reflection of recent migration crisis and potential new migrant movements in this region by taking into consideration the geostrategic and security aspects of this phenomenon. Thus, the basic aim of this article is to determine the level of current and potential exposure of Dalmatia to influences of the migrant movements, as well as to interpret the potential challenges of such exposure, especially in the case of security and potential negative impacts on the tourism industry, even knowing that Croatian tourist destinations like Istria and Dalmatia are not directly affected by the recent migrant crisis, but may be indirectly affected by its consequences or potential new migrant movements.

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FRAMEWORK

In correlation with the theoretical assumptions of critical geopolitics of Gearóid Ó Tuathail, the possible demographic changes caused by contemporary migrant movements can be observed within the context of their impact on the current geopolitical relations in this part of the World. In fact, according to this author, the critical geopolitics rejects limits of the classical geopolitics, which emphasizes primarily the physical-geographical characteristics and the geographic location of the observed area, and stresses the need to involve all political, social, demographic and cultural factors into observation of the geopolitical realities (Ó TUATHAIL, 2007, 19-26). By making a clear deviation from the conventional understanding of security, the theoretical settings of critical security studies in a particular way correspond to the theoretical approach of critical geopolitics. In fact, based on poststructuralist and constructivist theoretical concepts and taking into consideration ideas, values and social norms, this approach rejects scientific objectivism and epistemological positivism (TATALOVIĆ, LACOVIĆ, 2012, 4). Dominique Moïsi sees this issue in a similar way, introducing the term of *geopolitics of emotions* in the scientific literature. This author emphasizes the importance of identity and emotion in the context of contemporary social

što od njih mogu dobiti (Moïsi, 2012., 92).

U ovom konkretnom istraživanju, eventualne demografske promjene uzrokovane migrantskim kretanjima na području još uvijek neintegriranog dijela Jugoistočne Europe u NATO i Europsku uniju primarno se mogu odnositi na promjene u vjerskoj strukturi stanovništva ovoga prostora, u kojem takva eventualna promjena može znatno utjecati na unutarnje političke procese u više zemalja u neposrednom susjedstvu Dalmacije, posebno u Bosni i Hercegovini. Pozivajući se na Moïsijevu teoriju o geopolitici emocija i kulturi poniženja, pristup autora poštuje i dimenziju mogućeg razvijanja emotivne solidarnosti temeljenog na identitetskom povezivanju pripadnika iste vjerske skupine, domicilnih i doseljenih, što olakšava razvitak međusobnog povjerenja, a u konačnici i bržu integraciju imigranata u unutarnje društveno-političke procese u novim društvima. Štoviše, Abdullah al-Ahsan ističe da nacionalne države nisu uspjele stvoriti apsolutnu odanost muslimana ideji *nacije*, s obzirom na to da među muslimanima diljem svijeta i dalje egzistira snažna ideja *ummeta* kao univerzalne zajednice islamskih vjernika (AL-AHSAN, 2004., 131, 177). Pozivajući se na takva tumačenja, autori pretpostavljaju razvitak osjećaja solidarnosti muslimana Balkana prema istovjernicima unutar migrantskih kolona koji su tek manji dio ukupnoga migrantskog potencijala na prostoru od Indijskog potkontinenta do Sjeverne Afrike. No kategorija „poniženja“ dobiva puno značenje tek kada se migracijski val locira u ciljanim zemljama, jer domicilno društvo tek treba tolerirati ili akceptirati nove koncepcije *ummeta*. Pritom je zanimljivo primijetiti da su zemlje najvećeg prihvaćanja migranata one koje u svojoj povijesti uglavnom nisu surađivale u poniženju ljudi/zemalja islamske kulture (Švedska, Njemačka ili Austrija).

Prihvaćajući navedeno i razmatrajući nedavno kretanje migranata na Balkanu unutar geopolitičkog i sigurnosnog konteksta, autori ovoga članka uspostavili su dvije temeljne hipoteze. Prvo, fizičko-geografska obilježja i političko-teritorijalna fragmentacija neposrednog susjedstva ne čine Dalmaciju atraktivnim rješenjem za migrantska kretanja i onemogućuju formiranje alternativnih migrantskih pravaca; i drugo, pod utjecajem nedavne i eventualne nove migrantske krize, politič-

and political dynamics, such as globalization. However, it is especially interesting to note that Moïsi sees Islamic societies in the context of the culture of humiliation that produces a sense of frustration in Muslim relations toward the Western societies. In fact, Moïsi claims that Muslims are looking for respect from the Westerners, while tolerance is the most they can obtain (Moïsi, 2012, 92).

In this particular research, possible demographic changes, caused by migrant movements, in the area of the still unintegrated part of Southeast Europe into NATO and the European Union might primarily be related to changes in the religious structure of the population of this area, where such a possible change might significantly affect the internal political processes in several countries in the immediate vicinity of Dalmatia, especially in Bosnia and Herzegovina. Referring to Moïsi's theory of geopolitics of emotion and culture of humiliation, the author's approach also takes into consideration the dimension of possible developing emotional solidarity based on the identity of the members of the same religious group, domiciled and immigrated, which facilitates the development of mutual trust and, ultimately, the faster integration of immigrants into internal socio-political processes. Moreover, Abdullah al-Ahsan points out that nation states failed to create the absolute loyalty of Muslims to the idea of *nation*, as among Muslims around the world there is still a strong idea of the *Ummah* as a universal community of Islamic believers (AL-AHSAN, 2004, 131, 177). Referring to such interpretations, authors assume the development of the feelings of solidarity between the Balkan Muslims toward co-believers within the migrant columns which represent just a small part of the total migrant potential in the area from the Indian sub-continent to North Africa. However, the category of “humiliation” gains a full significance only when the migration wave is located in the target countries, since the domicile society just has to tolerate or accept new concepts of the *Ummah*. Thereby, it is interesting to note that the countries with the highest acceptance of migrants are those who in their history did not generally participate in humiliating people/countries of Islamic culture (Sweden, Germany or Austria).

Accepting all previously mentioned and con-

ka nestabilnost zaleđa s velikim konfliktnim potencijalom na etno-religijskoj razini može uzrokovati dodatne sigurnosne izazove. Naime, u slučaju prve hipoteze, koja u teorijskom smislu čini svojevrsne ustupke klasičnoj geopolitici, autori pretpostavljaju da brojna i istaknuta reljefna uzvišenja na većem dijelu graničnog područja između Hrvatske i Bosne i Hercegovine onemogućuju laku i brzu prohodnost teritorija i prelazak granice. Osim toga, iskustva na mađarskoj i slovenskoj granici upućuju i na korištenje žičanih ograda kao dodatne barijere uz one prirodne. Nadalje, takva brza pokretljivost migrantskih masa dodatno je otežana gustom mrežom državnih granica na relativno maloj udaljenosti, pri čemu niti jedna od tih granica nije unutarnja granica Europske unije, dok je u slučaju hrvatske granice riječ o granici države članice Europske unije. U slučaju druge hipoteze, teorijski mnogo bliže kritičkoj geopolitici, autori pretpostavljaju da bi eventualna promjena u vjerskom sastavu stanovništva, primarno u Bosni i Hercegovini, negativno utjecala na političke odnose u toj zemlji, ali i da bi promjena u odnosima unutar muslimanske populacije u smislu relativiziranja ekskluzivnosti domicilnih islamskih zajednica što se tiče vjerskog tumačenja također negativno utjecala na političke i sigurnosne prilike u cijeloj regiji.

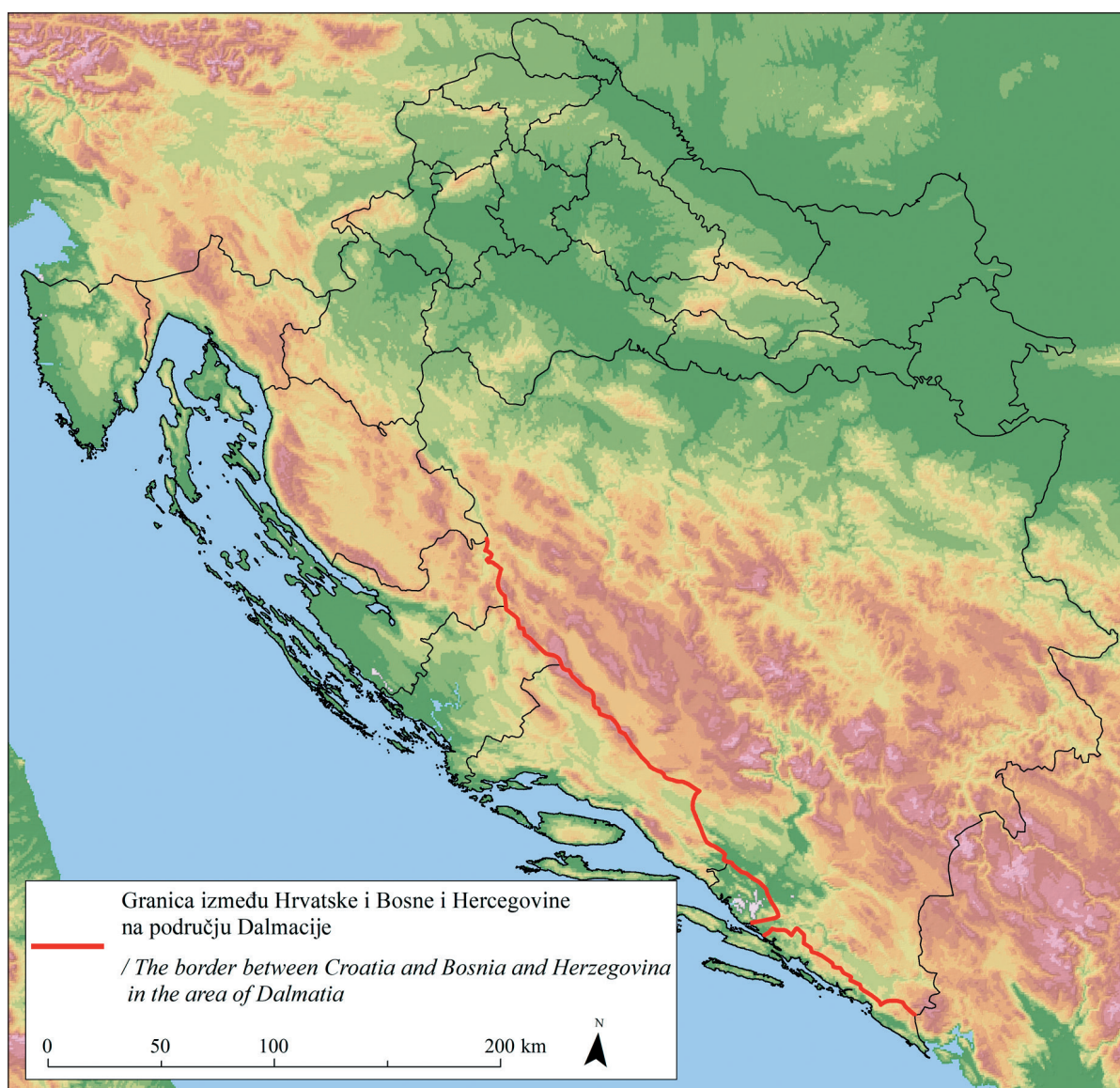
Za provjeru utemeljenosti prve predstavljene hipoteze, metodološka osnova uključuje primjenu višekriterijske analize kojom se utvrđuje razina fizičke propusnosti hrvatske granice na području Dalmacije, položaj Dalmacije u odnosu na glavne pravce recentne migrantske krize, razgranatost prometne infrastrukturne mreže u zaobalju Dalmacije te razina upravno-teritorijalne fragmentacije političkog prostora neposrednog susjedstva Dalmacije. Svakako je potrebno napomenuti da u ovoj analizi autori smatraju da je područje visine do 300 m, bez vodotoka, područje potencijalno lako propusnih granica. Naravno, plato se također može smatrati lako propusnim prostorom, ali ne postoji takav plato u ukupnoj duljini od 400,72 km granice na dalmatinskom području (Sl. 1.). U slučaju provjere utemeljenosti druge hipoteze, autori prihvaćaju već poznate činjenice o odnosima unutar politički nestabilnog i teritorijalno fragmentiranog susjedstva, što se ponajprije odnosi na naslijeđeni konfliktni potencijal nedavno završenog rata na et-

sidering the recent migrant movement in the Balkans within the geopolitical and security context as well, the authors of this article made two basic hypotheses. First, the physical-geographical features and political-territorial fragmentation in immediate neighbourhood do not make Dalmatia as an attractive solution for migratory movements and prevent the formation of alternative migrant routes; and second, under the influence of the recent and potential new migrant crisis, the political instability of the hinterland with great conflict potential on ethno-religious level might produce additional security challenges. In fact, in the case of the first hypothesis, which in a theoretical sense makes a sort of compromise to classical geopolitics, the authors assume that numerous and prominent relief elevations on most of the border area between Croatia and Bosnia and Herzegovina prevent the easy and rapid passage of the territory and the crossing of borders. Moreover, experiences on the Hungarian and Slovenian borders also indicate the use of wire fence as an additional barrier to the natural ones. Furthermore, such rapid mobility of migrant masses is further complicated by the dense network of state borders at relatively short distances, none of which is interior boundary of the European Union, while Croatia's border is the border of a member state of the European Union. In the case of the second hypothesis, theoretically much closer to critical geopolitics, the authors assume that possible changes in the religious structure of the population, primarily in Bosnia and Herzegovina, would have a negative impact on political relations in that country, but also that changes in relations within the Muslim population in terms of relativising the exclusivity of domicile Islamic communities in terms of religious interpretation also would have a negative impact on political and security situation in the whole region.

For confirmation of the validity of the first hypothesis presented, the methodological basis includes the application of a multi-criteria analysis to determine the level of physical permeability of the Croatian border in Dalmatia, the position of Dalmatia in relation to the main directions of the recent migrant crisis, the density of transport infrastructure network in the hinterland of Dalmatia and the level of administrative and politi-

no-religijskoj osnovi, nestabilnost i ranjivost političkog sustava, slabu efikasnost upravnih u odnosu na snagu stranačkih institucija te odlaske boraca na strana ratišta. Nadalje, imajući na umu postojeće i potencijalne sigurnosne izazove u neposrednom susjedstvu, primarno u Bosni i Hercegovini, te analizirajući *Strategiju nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske* (URL 5), autori nastoje odrediti razinu spremnosti Republike Hrvatske za suočavanje s potencijalnim sigurnosnim izazovima pod utjecajem aktualnih i eventualnih novih migrantskih kretanja, osobito u slučaju osiguravanja imidža Hrvatske kao sigurne turističke destinacije.

cal fragmentation of territory of the immediate neighbourhood of Dalmatia. It should be noted that in this analysis the authors consider that the area of up to 300 m, without watercourses, is the area of potentially easily permeable boundaries. Of course, the plateau can also be considered as an easily permeable space, but there is no such plateau in the total length of the 400.72 km boundary in the Dalmatian area (Fig. 1). In the case of confirmation of the validity of the second hypothesis, the authors accept the well-known facts about relations within a politically unstable and territorially fragmented neighbourhood, which primarily relates to the inherited conflict potential of the recently completed war on an ethno-religious basis, the instability and vulnerability of the politi-

SLIKA 1. Granica između Hrvatske i Bosne i Hercegovine na području Dalmacije (Izvor: priredili autori)
FIGURE 1 The border between Croatia and Bosnia and Herzegovina in the area of Dalmatia (Source: made by the authors)

O GLOBALNOJ MIGRANTSKOJ KRIZI: LOKALNI I MEĐUNARODNI ODGOVORI

Kao posljedica kulminacije migrantske krize, između srpnja 2015. i studenog 2016. više od milijun ljudi tražilo je azil u Europi. Europska geopolitička i demografska karta se brzo mijenja kao i potreba za razvojem nove europske sigurnosne strategije temeljene na novim sigurnosnim pitanjima (URL 1). U konkretnom slučaju, riječ je o migrantima koji su se slijevali u kontinent od tekućih sukoba u Siriji, Afganistanu i Iraku (BARAK, SHEFFER, 2016., 235-261). Iako se u medijima i javnim raspravama podjednako rabe termini *migrant* i *izbjeglica*, odabir termina znatno utječe na definiranje statusa i prava takvih osoba. Čak i institucije Europske unije nemaju jasan stav o ovome terminološkom i pravnom pitanju, pa stoga u službenim podacima izbjegavaju korištenje konkretnog pojma i iznose podatke samo o ilegalnim prelascima granica (LIPOVAC, ĐURIĆ, 2015., 69-70). Europa još uvijek pokušava pronaći najbolji način rješavanja dolaznih valova migranata, ali oni koji su već tamo uvelike su promijenili svoje nove domovine. Prema novoj analizi Pew Research Centrea, od 2015. do 2016. u nekim europskim zemljama udio imigranta u ukupnom broju stanovnika porastao je za najmanje jedan postotni bod (Sl. 2.). Tijekom ovoga razdoblja, udio imigrantske populacije najviše se povećao u Švedskoj, Mađarskoj, Austriji i Norveškoj, pri čemu je u svakoj od njih zabilježen porast od jednog postotnog boda. Iako se taj porast može činiti niskim, čak i porast od jednog postotka godišnje je rijedak, pogotovo u zapadnim zemljama. Na primjer, udio useljenika u populaciji Sjedinjenih Američkih Država povećao se za oko 1 % tek za jedno desetljeće, s 13 % u 2005. na oko 14 % u 2015. godini.

Od kolovoza 2016. Frontex, Europska agencija za graničnu i obalnu stražu, navodi sljedeće opće morske i kopnene pravce kojima se koriste ilegalni migranti da bi ušli u Europsku uniju:

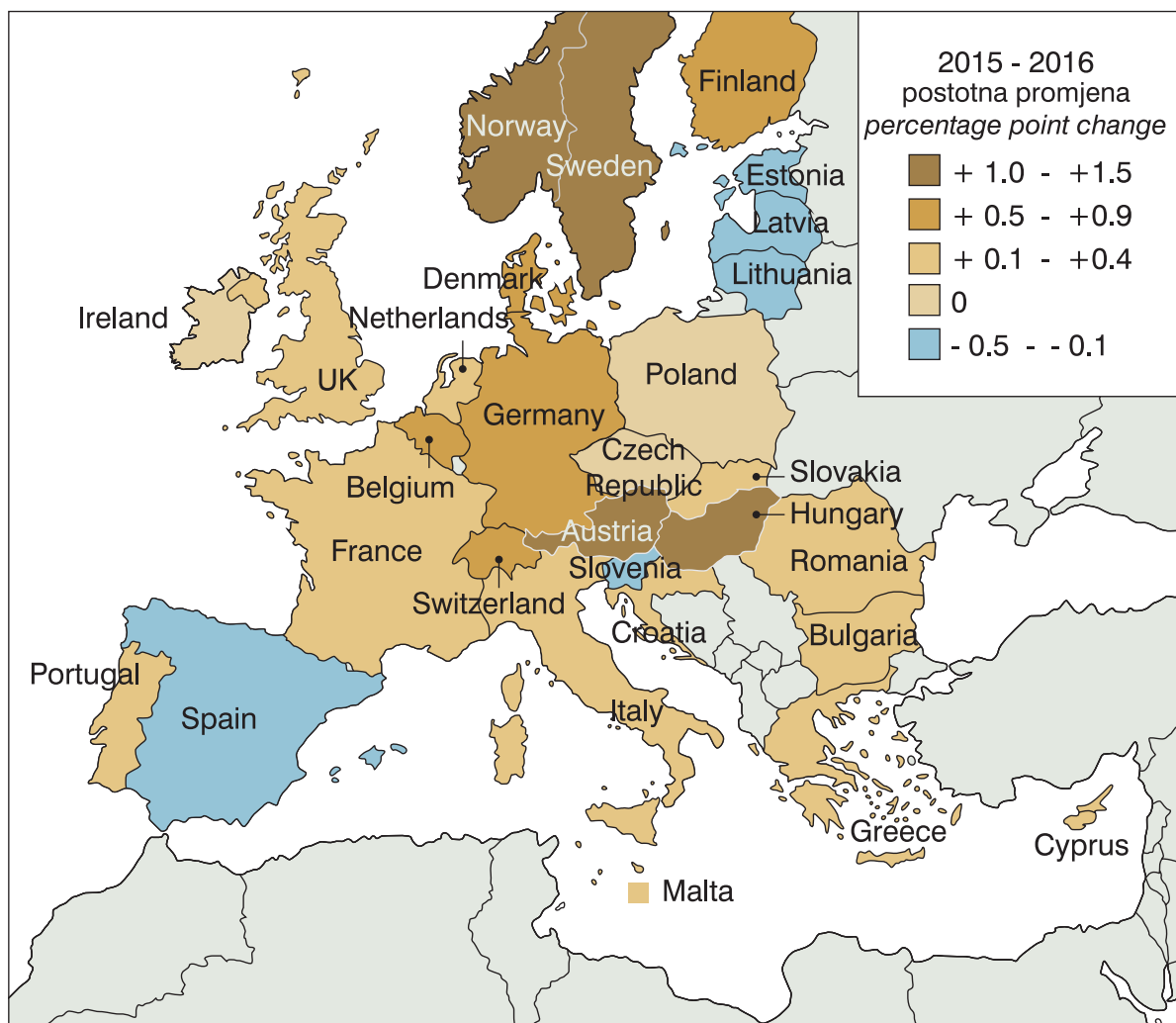
- *Zapadno-afrička ruta* (morski koridor iz zapadnoafričkih država na Kanarske otoke, tj. teritorij Španjolske)
- *Zapadno-mediteranska ruta* (morski koridor iz Sjeverne Afrike na južnu obalu Španjolske, uk-

cal system, the lack of administrative efficiency in relation to the strength of party institutions and the fighters on foreign battlefields. Furthermore, bearing in mind the existing and potential security challenges in the immediate neighbourhood, primarily in Bosnia and Herzegovina, and analysing *the National Security Strategy of the Republic of Croatia* (URL 5), the authors attempt to determine the level of readiness of the Republic of Croatia to face potential security challenges under the influence of current and possible new migrant movements, especially in the case of ensuring the image of Croatia as a safe tourist destination.

ON GLOBAL MIGRANT CRISIS: LOCAL AND INTERNATIONAL RESPONSES

As a result of the culmination of the migrant crisis, over a million people sought asylum in Europe between July 2015 and November 2016. The European geopolitical and demographical map is rapidly changing as well as need of developing new European security strategy based on new security issues (URL 1). In this particular case, it is about migrants pouring into the continent from ongoing conflicts in Syria, Afghanistan, and Iraq (BARAK, SHEFFER, 2016, 235-261). Although the terms of migrants and refugees are used equally in the media and in public discussions, the selection of terms significantly affects the definition of the status and rights of such persons. Even the European Union institutions do not have a clear attitude on this terminological and legal issue and therefore, in the official data, they avoid using a specific term and only provide data on illegal crossings of border (LIPOVAC, ĐURIĆ, 2015, 69-70). Europe is still trying to find the best way to deal with the incoming waves of migrants, but the ones who are already there have significantly changed their new homelands. According to a new analysis by the Pew Research Centre, between 2015 and 2016 in some European countries the share of immigrants in the total population increased by at least one percentage point (Fig. 2). During this time, the immigrant share of the population increased most in Sweden, Hungary, Austria and Norway, which each made an increase of at

SLIKA 2. Promjena postotnog udjela stanovništva rođenog izvan zemlje 2015. – 2016. (Izvor: URL 6)
 FIGURE 2 Percentage point change in share of population that is foreign born, 2015–2016 (Source: URL 6)

ljučujući i kopneni pravac preko granica Ceute i Melille)

- *Središnja mediteranska ruta* (morski koridor iz Sjeverne Afrike, uglavnom Libije, prema Italiji i Malti preko Sredozemnog mora)
- *Apulsko-kalabrijska ruta* (morski koridor iz Turske i Egipta koji ulazi u Grčku, a zatim preko Jonskog mora nastavlja prema južnoj Italiji – od listopada 2014. Frontex je klasificira kao dio Središnje mediteranske rute)
- *Albansko-grčka kružna ruta* (velik broj ilegalnih prelazaka granice kojima ekonomski migranti iz Albanije ulaze u Grčku zbog sezonskih poslova i potom se vraćaju kući)
- *Zapadno-balkanska ruta* (kopnena i morska ruta od grčko-turske granice, preko Makedonije i Srbije u Mađarsku i Hrvatsku; uglavnom se njome služe azijski migranti iz Sirije, Afganistana i Iraka, ali i velik broj migranata iz zemalja tzv.

least 1 percentage point. While this rise might seem small, even a 1-point increase in a single year is rare, especially in Western countries. For example, the immigrants share of the U.S. population increased by about 1 point over a decade, from 13% in 2005 to about 14% in 2015.

As of August 2016, Frontex, the European Border and Coast Guard Agency, recognises the following general sea and land routes used by illegal migrants to enter the EU:

- *Western African route* (sea passage from West African countries, into the Canary Islands, i.e. territory of Spain),
- *Western Mediterranean route* (sea passage from North Africa to southern coast of Spain, also including the land route through the borders of Ceuta and Melilla),
- *Central Mediterranean route* (sea passage from North Africa, mainly Libya, towards Italy and

zapadnog Balkana, ponajviše Kosova)

- *Istočno-mediteranska ruta* (koridor kojim se služe ponajviše azijski migranti; ulazi iz Turske u Europsku uniju preko Grčke, Bugarske ili Cipra; velik dio ovih migranata nastavlja preko Zapadno-balkanske rute prema Mađarskoj ili Hrvatskoj)
- *Istočna granična ruta* (6000 km duga kopnena granica između istočnih članica Europske unije i Rusije, Bjelorusije, Ukrajine i Moldavije)
- *Arktička ruta* (koridor od Rusije preko Kirkenesa uspostavljen u rujnu 2015. i postao jedan od najbrže rastućih pravaca ulaska u Europsku uniju) (URL 4).

Iako nove potencijalne migrantske rute još nisu uspostavljene, već bi se mogle prepoznati u individualnim ili manjim grupnim ilegalnim prelascima granica, temeljni cilj autora ovoga članka je utvrditi mogućnosti razvitka novog ogranka unutar Zapadno-balkanske migrantske rute i pretpostaviti razinu potencijalne izloženosti Dalmacije utjecajima migrantske krize.

GEOSTRATEŠKI POLOŽAJ DALMACIJE U ODNOSU NA AKTUALNE I POTENCIJALNE MIGRANTSKE RUTE

Područje između Baltika i Jadrana, uključujući pritom i cijelu regiju Jugoistočne Europe, koji klasična geopolitika sagledava kao dio *Rimlanda*, Saul B. Cohen definira kao kandidata da ponovno postane prostor *shatterbelta*, odnosno prostor izložen strateškom natjecanju između dviju geopolitičkih oblasti (COHEN, 2003., 43-44). Svoj teritorijalno-politički razvitak ovaj prostor započinje nakon Prvog svjetskog rata u najvećem dijelu kao svojevrsno strateško pojasno razgraničenje između Nijemaca i Rusa, pa ga stoga Filip Tunjić opravdano naziva *Međueuropom* (TUNJIĆ, 2004., 12). Štoviše, Ahmet Davutoğlu isti prostor vidi kao jedan u nizu geopolitičkih vakuuma oko Euroazije u geopolitičkom smislu (DAVUTOĞLU 2014., 122-123). Unutar takvog *shatterbelta*, kao članica Europske unije i NATO-a, Hrvatska čini dio regije koji je integriran u euroatlantske organizacije. Ipak, Hrvatska još uvijek nije dio šen-

Malta across the Mediterranean Sea),

- *Apulia and Calabria route* (sea passage from Turkey and Egypt who enter Greece and then cross the Ionian Sea towards southern Italy – since October 2014 classified by Frontex as a subset of the Central Mediterranean route),
- *Albania–Greece circular route* (large number of illegal land border crossings whereby economic migrants from Albania cross into Greece for seasonal jobs and then return home),
- *Western Balkan route* (land and sea route from the Greek-Turkish border, through Macedonia and Serbia into Hungary or Croatia; mostly used by Asian immigrants, from Syria, Afghanistan and Iraq, but also used by large numbers of migrants from western Balkan countries themselves, primarily Kosovo),
- *Eastern Mediterranean route* (passage used by migrants, mostly Asian, crossing from Turkey into EU via Greece, Bulgaria or Cyprus; large portions of these migrants continue along the western Balkan route towards Hungary or Croatia),
- *Eastern Borders route* (The 6,000 km long land border between EU's eastern member countries and Russia, Belarus, Ukraine and Moldova.),
- *Arctic route* (the route from Russia via Kirkenes emerged by September 2015 and was becoming one of the fastest-growing routes to enter the European Union by November 2015) (URL 4).

Although new potential migration routes have not emerged yet, they might be recognized in individual or smaller groups of illegal crossing of the borders, and the main objective of the authors of this article is to identify the possibility of developing a new branch within the Western Balkan migrant route and to assume the level of potential exposure of Dalmatia to the impacts of the migrant crisis.

GEOSTRATEGIC POSITION OF DALMATIA IN RELATION TO THE CURRENT AND POTENTIAL MIGRANT ROUTES

Saul B. Cohen defined the area from the Baltic to the Adriatic Sea, including the entire region of Southeast Europe, which is considered as part of the *Rimland* by classical geopolitics, as a candidate

genskog prostora, pa na svojevrsan način ostaje izvan europskoga zaštićenog *limesa*, jednako kao i Rumunjska i Bugarska. Doduše, već su ranije istaknute slabosti šengenske zaštite, što se najočitiije pokazalo na primjeru Grčke. Stoga različiti statusi zemalja Jugoistočne Europe u odnosu prema Europskoj uniji i NATO-u nužno utječu na njihovu geopolitičku orijentaciju, a, prema nekim autorima, čak i u slučajevima već punopravnih članica ovih organizacija čija je zapadnjačka geopolitička orijentacija sasvim upitna (PAVIĆ, 2007., 234-237).

Upravo su navedene okolnosti pozitivno utjeicale na propusnost regije Jugoistočne Europe i na uspostavu tzv. Zapadno-balkanske rute, što upućuje na to da smjer migrantskih kretanja dolazi iz Turske, prolazi uglavnom kroz dolinu Vardara i Morave i nastavlja prema Mađarskoj i/ili Hrvatskoj. Analizirajući osnovne značajke Zapadno-balkanske migrantske rute u usporedbi s drugim takvim rutama, treba imati na umu da je samo u ovom slučaju riječ o ruti koja prolazi kroz područje Europske unije (Grčka, Bugarska) prema neintegriranom dijelu Jugoistočne Europe ili tzv. zapadnom Balkanu, s tendencijom ponovnog ulaska u područje Europske unije. Ovakve okolnosti predstavljaju sve slabosti nejedinstvene europske politike koja još uvijek nije pronašla adekvatno rješenje za vlastiti odnos prema migrantskoj krizi, pri čemu napeti politički odnosi s Turskom i dihotomija u stavovima istaknutih zemalja članica prema ovoj zemlji dodatno onemogućuju Bruxelles u pronalaženju očekivanog rješenja za ovo pitanje. S druge strane, svjesna svojih ekonomskih potencijala, položaja i vojne moći, Turska u posljednjem desetljeću doista vodi vlastitu, donekle čak i agresivnu (geo)politiku, sve više ignorirajući Europsku uniju.

Republika Hrvatska nalazi se na dijelu trase Zapadno-balkanske migrantske rute koja preko Posavskog koridora povezuje susjedne Srbiju i Sloveniju. Odabir i formiranje rute preko Posavskog koridora više je nego logičan ishod traženja najbrže mobilnosti migranata prema najrazvijenijim područjima Europe, jer je Posavski koridor, kao dio regije Slavonije u istočnoj Hrvatskoj, nizinjsko područje Panonske nizine bez ikakvih reljefnih barijera, izuzev tokova rijeka, te je vrlo dobro

to become once again an area of *shatterbelt*, an area exposed to the strategic competition between the two geopolitical realms (COHEN, 2003, 43-44). This area began its territorial-political development after the First World War, largely as a kind of strategic demarcation belt between the Germans and the Russians, so therefore Filip Tunjić reasonably calls it the *Europe-In-Between* (TUNJIĆ, 2004, 12). Moreover, Ahmet Davutoğlu sees the same area as one in a series of geopolitical vacuums around Eurasia in geopolitical terms (DAVUTOĞLU 2014, 122-123). Within such *shatterbelt*, as a member of the European Union and NATO, Croatia makes a part of this area integrated in Euro-Atlantic associations. However, Croatia is not yet part of the Schengen area, so in a certain way still remains outside the European protective *limes*, as well as Romania and Bulgaria. However, the weaknesses of the Schengen protection have already been highlighted, which is most evident in the example of Greece. Therefore, various statuses of the countries of Southeast Europe in relation to the European Union and NATO necessarily affect their geopolitical orientation, and according to some authors, even in cases of already full members of these associations whose Western geopolitical orientation is quite questionable (PAVIĆ, 2007, 234-237).

These were the circumstances that favourably affected the permeability of the region of Southeast Europe and the establishment of the so-called Western Balkan route, which indicates that the migrant movement comes from Turkey, runs mostly through the valley of Vardar and Morava and continues towards Hungary and/or Croatia. Analysing the fundamental features of the Western Balkan migrant route in comparison with other such routes, we should bear in mind that only in this case we deal with the route which passes through the territory of the European Union (Greece, Bulgaria) towards the non-integrated part of the Southeast Europe or the so-called western Balkans, with a tendency to re-enter the area of the European Union. This situation represents all weaknesses of the non-unified European policy that has still not found an adequate solution for dealing with the migrant crisis, whereby the strained political relations with Turkey and dichotomy in the positions of prominent member states towards this country

povezan cestovnom i željezničkom infrastrukturom koja povezuje Srednju i Jugoistočnu Europu, a nastavlja se prema Turskoj. Stoga, barem prema situaciji u recentnoj migrantskoj krizi, samo jedna aktualna migrantska ruta prelazi preko teritorija Republike Hrvatske, ali istodobno se ne može odrediti ne samo koliko će dugo ova ruta ostati prohodna, nego i hoće li se u međuvremenu aktivirati koja alternativna ili dodatna ruta preko hrvatskog teritorija, čak i u drugim oblicima, bilo kapilarno, segmentirano ili disperzno.

Periferno položena u odnosu na Posavski koridor, Dalmacija nije izravno bila izložena migrantским kretanjima tijekom recentne migrantske krize, ali je za pretpostaviti da u slučaju neprohodnosti Posavskog koridora postoji mogućnost aktiviranja novih migrantskih pravaca. Stoga autori pokušavaju utvrditi mogućnost aktiviranja novih migrantskih pravaca koji bi izravnije utjecali na Dalmaciju. Već pri prvom pogledu na fizičko-geografsku kartu Jugoistočne Europe može se primijetiti visoka razina reljefne raščlanjenosti ovoga područja, što nužno usmjerava migrantski put prema Panonskoj nizini. Stoga nove potencijalne migrantske rute mogu biti aktivirane isključivo u okolnostima potpune neprohodnosti navedene rute. U tom slučaju, dvije nove potencijalne migrantske rute mogu se uspostaviti preko Albanije, Kosova, Sandžaka (u jugozapadnoj Srbiji i sjevernoj Crnoj Gori) i Bosne i Hercegovine, ili preko Albanije i obalne Crne Gore, pa preko Dubrovačko-neretvanske županije prema sjeverozapadnoj Hrvatskoj (Sl. 3.).

Reljef je u oba slučaja iznimno zahtjevan za formiranje migrantskih pravaca, što dodatno smanjuje ranjivost nacionalnih granica, ne samo na području Dalmacije, već i u širem području regije Jugoistočne Europe. Od ukupno 400,72 km granične linije između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine na području Dalmacije, samo 68,73 km granice prolazi preko prostora čija je nadmorska visina niža od 300 m, dok vrhovi Dinare i Kamešnice čine ostatak granične linije (Sl. 4.). Ove informacije dobivene su ispitivanjem raspoloživih podataka iz GIS analize i prenoseći ih na za ovu prigodu izrađenu kartu, a u konkretnom slučaju tih 68,73 km čine samo dijelove granične linije koji prolaze kroz Imotsko i Vrgoračko polje,

further disable Brussels in finding the expected solution to this issue. On the other hand, aware of its economic potential, position and military power, in the last decade Turkey has implemented its own, somewhat aggressive (geo)policy, increasingly ignoring the European Union.

The Republic of Croatia is located on a part of the Western Balkan migrant route which links neighbouring Serbia and Slovenia through the Posavina corridor. The selection and formation of a route through the Posavina corridor is more than a logical result of searching for the quickest mobility of migrants towards the most developed areas of Europe, since the Posavina corridor as a part of the Slavonia region in eastern Croatia is a lowland area of the Pannonian plain with no relief barriers, except for the river flows, and is very well-connected by road and rail infrastructure which connects Central and Southeast Europe, and continues towards Turkey. Therefore, at least according to the situation in the recent migrant crisis, the only one current migrant route crosses the territory of the Republic of Croatia, but at the same time we cannot determine how long this route will remain passable, nor if any alternative or additional route through Croatian territory will be activated in the meantime, even in other forms, either capillary, segmented, or dispersed.

As a peripherally located space in relation to the Posavina corridor, Dalmatia has not directly been exposed to the migrant movements in the recent migrant crisis, but it is to be assumed that there is a possibility of activating new migrant routes in the case of impassability of Posavina corridor. Therefore, as it has already been announced, the authors are trying to identify the possibility of activation of new migrant routes that would more directly impact Dalmatia. In fact, just at the first sight of the physical-geographical map of Southeast Europe, the high level of relief dynamism of this area can be noticed, which necessarily directs the migrant route towards the Pannonian plain. Therefore, the new potential migrant routes can be activated only in the case of complete impassability of the above mentioned route. In this case, two potentially new migrant routes might be established through Albania, Kosovo, the Sandžak region (in southwestern Serbia and northern Montenegro) and Bosnia and

SLIKA 3. Aktualne i potencijalne migrantske rute preko Hrvatske (Izvor: priredili autori)

FIGURE 3 The actual and potential migrant routes through Croatia (Source: made by the authors)

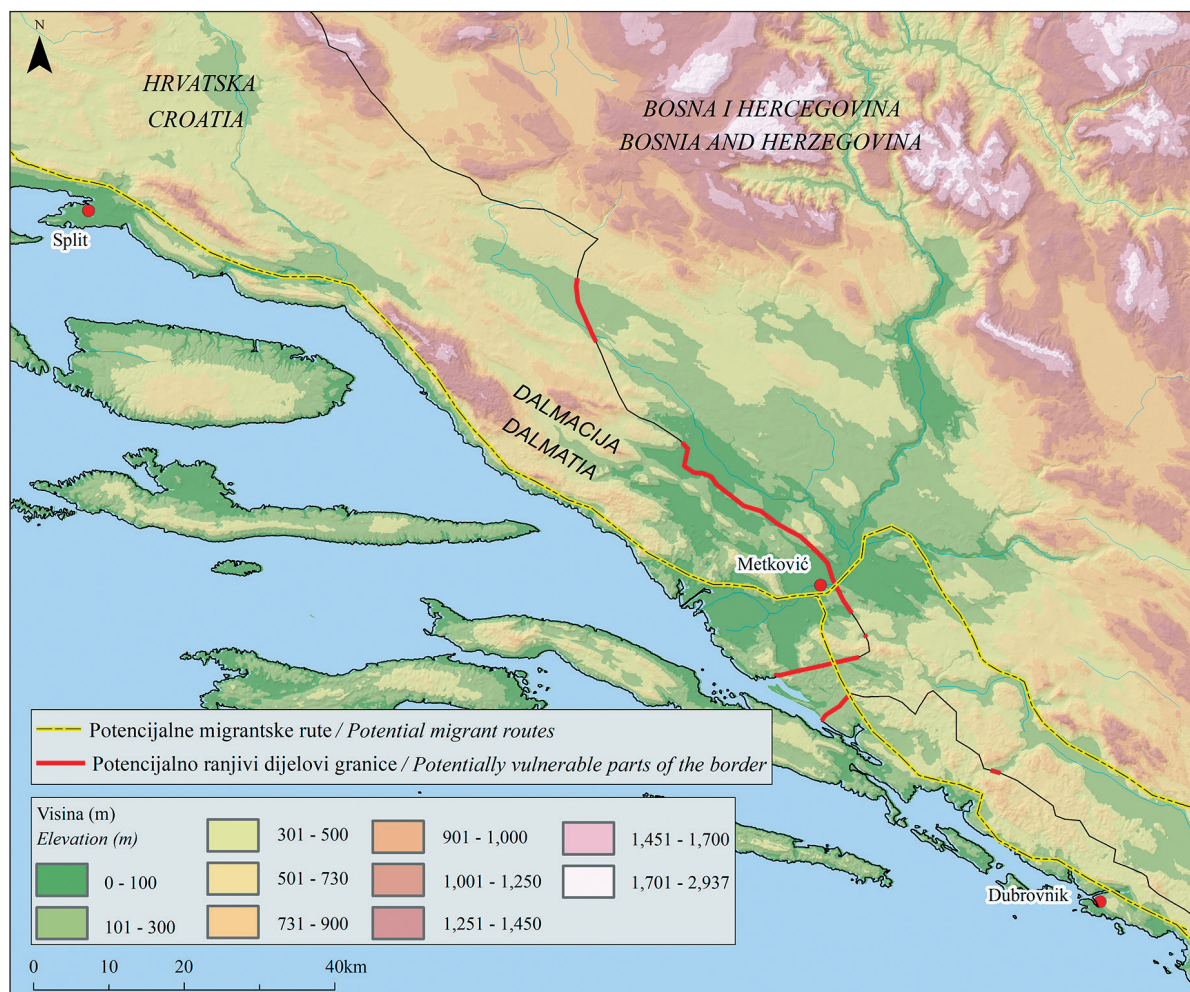
dolinu Neretve i uski obalni pojas Neumskog koridora (crvena linija na karti). Treba napomenuti da preostala granična linija ne prelazi zaravnjena područja poput platoa koja bi eventualno bila lako prohodna za migrantska kretanja.

S druge strane, velika politička fragmentacija Jugoistočne Europe, posebice njezina zapadnog dijela, također ima negativan učinak na eventualni razvoj pretpostavljenih migrantskih pravaca. Naime, učestalost prelazaka državnih granica izrazito je usporavala brzinu protoka migranata prema krajnjim destinacijama, pri čemu bi se broj državnih granica potrebnih za prijeći dodatno povećao skretanjem rute prema Albaniji, Crnoj Gori, Kosovu ili Bosni i Hercegovini. Kao najbolji dokaz da broj kontrola na graničnim prijelazima bitno utječe na dinamiku kretanja migranata nameće se privremeno ponovno uvođenje graničnih kontrola na granicama nekih zemalja unutar šengenskog prostora, pri čemu su se Slovenija i Mađarska na

Herzegovina or through Albania and the coastal Montenegro via Dubrovnik-Neretva County towards the north-western Croatia (Fig. 3).

In both cases, the relief is extremely demanding for the formation of migrant routes, which further reduces the vulnerability of national borders, not only in the area of Dalmatia, but also in the wider area of the region of Southeast Europe. Specifically, out of total of 400.72 km of the border line between the Republic of Croatia and Bosnia and Herzegovina in the area of Dalmatia, only 68.73 km of the border runs across the area of the altitude lower than 300 m, while the peaks of Dinara and Kamešnica represent the rest of the boundary line (Fig. 4). This information was obtained by examining the available data from GIS analysis and transferring it into the map specifically created, and in this particular case, these 68.73 km make only the parts of boundary line which run through the Imotski field and the Vrgorac field, the Neretva

SLIKA 4. Fizičko-geografska obilježja potencijalnih migrantskih ruta u Dalmaciji (Izvor: priredili autori)
 FIGURE 4 The physical-geographical features of potential migrant routes in Dalmatia (Source: made by the authors)

vanjskim šengenskim granicama poslužile čak i žilet-žicom. Nedostatak razvijenih tranzitnih pravaca južnije od Hrvatske, posebice u Albaniji, također nepovoljno utječe na razvijanje alternativnih organiziranih migrantskih pravaca, osim u slučaju izbjegavanja albanskog teritorija morskim putem, što je teže zamislivo. Naime, većina prometnih pravaca Jugoistočne Europe, osobito njezina zapadnog dijela, prate smjer sjever-jug, dok je razvijenost cestovne i željezničke infrastrukture u smjeru zapad-istok vrlo oskudna.

Međutim, činjenica da je od početka 2018. u Bosnu i Hercegovinu ušlo 458 migranata stvara sumnju u održivost prethodno navedenih argumenta koji ne idu u prilog otvaranju novih migrantskih ruta u neposrednom susjedstvu Republike Hrvatske (URL 2). Iako se ne može ignorirati niti podcijeniti, ova brojka neusporedivo je ipak manja s brojem migranata koji su se prema Zapadu kretali preko Srbije dvije do tri

valley and the narrow coastal belt along the Neum corridor (red line on the map). Therefore, it should be noted that the remaining boundary line does not run over the flat areas like plateau that would possibly be easily passable for migrant movements.

On the other hand, the great political fragmentation of Southeast Europe, especially of its western part, might also have a negative effect for the possible development of potential migrant routes. Indeed, the number of state border crossings has dramatically slowed down the migration flows towards final destinations, whereby that number would further be increased by turning the route to Albania, Montenegro, Kosovo or Bosnia and Herzegovina. Temporary reintroduction of border controls at the borders of some countries within the Schengen area is the best proof that the number of controls at border crossings has a major impact on the dynamics of migration, whereby Slovenia and Hungary have been using even barbed wire at the external Schen-

godine ranije, što potvrđuje da je skretanje rute prema reljefno i politički više fragmentiranom te prometno manje povezanom prostoru realno isključivo u okolnostima zatvaranja aktualne migrantske rute preko doline Morave i Save. Napoljetku, čak i ovakva nova migrantska ruta preko Bosne i Hercegovine zaobilazi prostor Dalmacije. Time se potvrđuje prva hipoteza prema kojoj fizičko-geografska obilježja i političko-teritorijalna fragmentacija neposrednog susjedstva ne čine Dalmaciju atraktivnim rješenjem za migrantska kretanja i onemogućuju formiranje alternativnih migrantskih pravaca.

DALMACIJA I SIGURNOSNI ASPEKT MIGRANTSKIH KRETANJA

Preko teritorija Republike Hrvatske do siječnja 2016. prešlo je oko 600 000 migranata prema zapadnim zemljama (TADIĆ I DR., 2016., 32). Iako je Zapadno-balkanska ruta službeno zatvorena, otvorena pitanja poput utjecaja migrantske krize na Hrvatsku i njezine spremnosti da se nosi s tim utjecajima upućuju na čitav niz izazova s kojima se Hrvatska mora suočiti, kako na vanjskopolitičkom planu kao dio međunarodne zajednice, tako i na unutarnjem planu kao zemlja kojoj je sigurnost jedan od glavnih aduta na svjetskom turističkom tržištu. Akumulirana politička pitanja i nestabilnost u neposrednom susjedstvu otvaraju strahove za razvoj mnogih oblika štetnih učinaka vezanih uz sigurnosne izazove i prijete prema hrvatskom teritoriju. Primjerice, Bosna i Hercegovina se još uvijek ne može nazvati postkonfliktnim društvom s obzirom na to da kraj rata nije označio kraj etničkih pitanja niti je stvorio višu razinu uzajamnog povjerenja među etničkim zajednicama (ŽAGAR, 2002., 52-53). Ove nepoželjne okolnosti u hrvatskom susjedstvu dodatno dobivaju na važnosti u kombinaciji s nedavnom i mogućom novom migracijskom krizom. Moguće zatvaranje granica država članica Europske unije prema zemljama tzv. zapadnog Balkana, uz istodobni stalni priljev novih migranata preko otvorenih turskih granica, otvara veliku mogućnost neke vrste destabilizacije neintegriranog dijela balkanskog *shatterbelta*, posebno u slučaju potre-

gen borders. Furthermore, the lack of developed transit routes southward of Croatia, particularly in Albania, also adversely affects the development of alternative organized migrant routes, except in the case of avoiding the Albanian territory by the sea routes, which is harder to imagine. In fact, most of the Southeast Europe's transport routes, especially in its western part, follow the north-south direction, while the road and rail infrastructure in the west-east direction is underdeveloped.

However, the fact that 458 migrants have entered Bosnia and Herzegovina since the beginning of 2018 creates doubts about the sustainability of the above-mentioned arguments, which do not support the opening of new migrant routes in the immediate vicinity of the Republic of Croatia (URL 2). Although it cannot be ignored or underestimated, this number is incomparably smaller than the number of migrants who travelled from Serbia towards the West two or three years earlier, which confirms that turning the route towards an area, which is more fragmented considering relief and politics and worse connected considering traffic, is realistic exclusively in the circumstances of the closure of the current migrant route via the Morava and Sava valleys. Finally, even such a new migrant route through Bosnia and Herzegovina avoids the Dalmatian space. This confirms the first hypothesis that the physical-geographical features and political-territorial fragmentation in immediate neighbourhood do not make Dalmatia an attractive solution for migratory movements and prevent the formation of alternative migrant routes.

DALMATIA AND THE ASPECT OF SECURITY OF THE MIGRANT MOVEMENTS

By January 2016, around 600,000 migrants had gone through the territory of the Republic of Croatia toward western countries (TADIĆ ET AL., 2016, 32). Although the Western Balkan route is officially closed, open issues such as the impact of the migration crisis on Croatia and Croatia's readiness to deal with it point to a whole series of challenges that Croatia must face both on the foreign policy agenda as part of the international community and on

be dugoročnog zadržavanja migranata na spomenutom području.

Usprkos svim humanim gestama koje je pokazalo lokalno stanovništvo na Zapadno-balkanskoj migrantskoj ruti, bilo bi teško očekivati dugoročnu spremnost javnog mnijenja tih zemalja za prihvaćanje i brigu o migrantima na vlastitom teritoriju. Imajući u vidu vjersku pripadnost većine migranata, može se pretpostaviti da će područja s muslimanskom većinom biti spremnija dugoročno prihvatiti migrante u vlastitom fizičkom prostoru. Istraživanje provedeno 2016. u Srbiji potvrđuje ovakvu pretpostavku s obzirom na to da su pozitivan stav prema migrantima pokazali samo ispitanici u općinama s većinskim muslimanskim stanovništvom (VULETIĆ, PEŠIĆ, 2017., 51). S druge strane, prema riječima imama Muamera ef. Ćatića, samo prvog tjedna veljače 2018. u gradskoj džamiji u Velikoj Kladuši prespavalo je više od 50 migranata (URL 3). Stoga scenarij dugoročnog prihvaćanja migranata mora uključivati ranije spomenutu aktivaciju novih migrantskih ruta, osobito preko područja s pretežito muslimanskom populacijom, kao što su Kosovo, Sandžak i Bosna i Hercegovina. Ova potencijalna ruta uvelike se podudara s imaginarnom linijom tzv. *Zelene transverzalne* koja povezuje pretežito muslimanske prostore Balkana s Turskom i Bliskim istokom. Iako teorija o tzv. *Zelenoj transverzali* upućuje na mogućnost afirmacije političke dimenzije ove prostorne poveznice među muslimanskim stanovništvom, ova teorija u znanstvenoj i političkoj javnosti smatra se upitnom te se učestalo kritizira kao jedna od teorija zavjere koja stvara podlogu za širenje islamofobije, unatoč činjenici da je nastala znatno ranije u odnosu na suvremene teorije zavjere ili pak kritičko-geopolitičku opservaciju kulture poniženja.

S druge strane, mogućnost širenja ideja i tumačenja islama različitih od tradicionalne islamske vjerske prakse na području Balkana mogla bi proizvesti novi veliki sigurnosni izazov i moguće negativne učinke na neposredno susjedstvo, pa i na Dalmaciju. Europol upozorava da velik i rastući broj ilegalnih imigranata iz zemalja i regija u kojima djeluju islamističke terorističke grupe, poput Čečenije, Afganistana, Iraka, Pakistana i Somalije, povećavaju mogućnost da se kanalima

the internal plan as a country whose security is one of the main advantages on the global tourism market. The accumulated political issues and instability in the immediate vicinity open up fears for development of many types of adverse effects related to the security challenges and threats to the Croatian territory. For example, Bosnia and Herzegovina still cannot be called a post-conflict society, since the end of war did not mark the end of ethnic issues nor created a higher level of mutual trust among ethnic communities (ŽAGAR, 2002, 52-53). These adverse circumstances in the Croatian neighbourhood further gain importance in combination with the recent and possible new migrant crisis. Namely, the possible closure of borders of the European Union member states towards the countries of the so-called western Balkans, with a steady inflow of new migrants across the open Turkish borders at the same time, opens a great possibility of a kind of destabilization of the non-integrated part of the Balkan *shatterbelt*, especially in case of need of long-term retention of migrants in the mentioned area.

However, despite all human gestures expressed by the local population at the Western Balkan migrant route, it would be difficult to expect a long-term willingness of these countries to accept and care for migrants on their own territory. Bearing in mind the religious affiliation of most of migrants, we might assume that the areas with Muslim majority should be more prone to long-term acceptance of migrants in their own physical environment. A research made in Serbia in 2016 confirms this assumption, since that the positive attitude towards migrants was shown only by respondents in municipalities with Muslim majority (VULETIĆ, PEŠIĆ, 2017, 51). On the other hand, according to the imam Muamer Ćatić, only during the first week of February 2018, more than 50 migrants overslept in the town mosque in Velika Kladuša (URL 3). Therefore, a scenario of long-term acceptance of migrants should include previously mentioned activation of the new migrant routes, especially across the territory with predominantly Muslim population, such as Kosovo, Sandžak and Bosnia and Herzegovina. This possible route largely coincides with the imaginary line of the so-called *Green Transversal* that links the Balkan predominantly Muslim areas with Turkey and the Middle East. Although the

ilegalnog useljavanja sve više služe oni koji žele sudjelovati u terorističkim aktivnostima u Europskoj uniji (TADIĆ I DR., 2016., 29). No migranti rijetko provode terorističke radnje kada dođu u željenu destinaciju, gotovo nikad dok su u tranzitu, a razina radikalizacije i potencijalnoga terorističkog djelovanja uvelike ovisi o načinu etabliranja u novim društvima (SIMEUNOVIĆ, 2017., 38). S druge strane, radikalne interpretacije religije na području Balkana pojavile su se znatno prije recentne migrantske krize. Naime, puritaničko tumačenje islama u ovu zemlju stiglo je zajedno s mudžahedinima i misionarima tijekom i neposredno nakon nedavnog rata (KOHLMANN, 2005., 30-36; AZINOVIĆ, 2012., 116-118). Brojni domicilni balkanski muslimani već su otišli na sirijsko i iračko bojište pod utjecajem ideologije utemeljene na radikalnoj interpretaciji religije. Prema procjenama sigurnosnih agencija u regiji, od 2012. do 2016. oko 950 osoba podrijetlom iz zemalja tzv. zapadnog Balkana otišlo je na ratišta u Siriju i Irak. Ova brojka ne uključuje samo borce, već i žene, djecu i starce, od kojih je najmanje četvrtina došla iz dijaspore, najčešće zemalja Europske unije, posebno iz njemačkoga govornog područja (AZINOVIĆ, 2017., 95).

Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske iz 2017., kao „ishodišni strateški dokument kojim se određuju politike i instrumenti za ostvarivanje vizije i nacionalnih interesa te postizanje sigurnosnih uvjeta koji će omogućiti uravnotežen i kontinuiran razvoj države i društva“, upozorava da „hrvatsko susjedstvo pokazuje trendove jačanja netolerancije, radikalizama i ekstremizama, posebice islamističkog radikalizma“. Nadalje, u *Strategiji* se navodi da „od početka sukoba u Siriji i Iraku više stotina osoba s područja jugoistočne Europe priključilo se terorističkim organizacijama koje su aktivne u područjima ratnih sukoba i čiji povratak u matične države povećava rizik od terorizma i za Republiku Hrvatsku“. *Strategija* ističe da je „područje jugoistočne Europe postalo jedno od najfrekventnijih migracijskih tranzitnih pravaca“ (URL 5). Iskustva očiglednog nesnalaženja i improvizacije europskih zemalja pred nalletom migrantske krize te prestanak aktualnosti prethodnih strateških sigurnosnih dokumenata Republike Hrvatske upućuju na zaključak da se

theory of the so-called *Green Transversal* points to the possibility of affirming the political dimension of this spatial link among the Muslim population, this theory is considered questionable by the public opinion related to science and politics and is often criticized as one of the conspiracy theories that creates the basis for the spread of Islamophobia, despite the fact that it was created significantly earlier compared to contemporary conspiracy theories or a critical-geopolitical observation of the culture of humiliation.

On the other hand, the possibility of spreading ideas and interpretations of Islam different than traditional Islamic religious practice in the Balkan area might produce a new great security issue and its possible adverse effects on the immediate neighbourhood, and Dalmatia as well. Europol warns that the large and growing number of illegal immigrants from countries and regions in which Islamist terrorist groups are active – such as Chechnya, Afghanistan, Iraq, Pakistan and Somalia – raises the possibility that channels for illegal immigration will be used increasingly by those seeking to engage in terrorist activity in the EU (TADIĆ, DRAGOVIĆ, TADIĆ, 2016, 29). However, migrants rarely carry out terrorist acts when they reach the desired destination, almost never in transit, while the level of radicalization and potential terrorist activity largely depends on their positioning in new societies (SIMEUNOVIĆ, 2017, 38). On the other hand, the radical interpretations of religion have emerged in the Balkans significantly before the recent migration crisis. In fact, the puritanical interpretations of Islam came to this country together with mujahideens and missionaries during and right after the recent war (KOHLMANN, 2005, 30-36; AZINOVIĆ, 2012, 116-118). Many domicile Balkan Muslims have already gone to the Syrian and Iraqi battlefield under the influence of an ideology based on a radical interpretation of religion. Namely, according to estimates of security agencies in the region, from 2012 to 2016, approximately 950 people from countries from the so-called western Balkans went to the battlefields in Syria and Iraq. However, this number does not only include combatants, but also women, children and the elderly, of whom at least a quarter came from the diaspora, most often the European Union countries, particularly from the

donošenje *Strategije* dogodilo u krajnje potrebnom vremenu. Izazovi koje *Strategija* navodi upućuju ne samo na njezinu aktualnost, nego i na svjesnost institucija o geopolitičkim, geostrateškim, sigurnosnim, demografskim, ekonomskim i brojnim drugim izazovima s kojima se hrvatsko društvo i država suočavaju. Posebno je važno uočiti pozornost koju *Strategija* posvećuje sigurnosnim prijetnjama iz neposrednog susjedstva, povratnicima sa stranih ratišta, ali i položaju Hrvatske u odnosu na glavne migrantske tranzitne pravce.

Strategija upozorava na potencijalno negativne učinke sigurnosnih prijetnja na hrvatsko gospodarstvo, osobito turizam. Naime, prema *Strategiji*, „Republika Hrvatska je, zbog značajnog udjela turističkog i prometnog sektora u BDP-u, posebno osjetljiva na globalne gospodarske i sigurnosne trendove“, pri čemu je Hrvatska još uvijek „na međunarodnom turističkom tržištu prepoznata kao sigurna država“ (URL 5). Naposljetku, turizam je jedna od najvažnijih gospodarskih grana cjelokupnoga hrvatskog obalnog područja, pa je očuvanje imidža Hrvatske kao sigurne turističke destinacije ključ ekonomske vitalnosti brojnih priobalnih naselja, pa i Dalmacije u cjelini. Iako, kao što je već istaknuto, migrantske rute još uvijek zaobilaze Dalmaciju, a razina opće sigurnosti je zavidno visoka u odnosu na turističke konkurente, takve poticajne okolnosti za društveno-ekonomski razvoj Dalmacije iziskuju organizirano i preventivno djelovanje države s ciljem očuvanja postojećeg stanja. Sve navedeno, osobito neriješeni nacionalni odnosi u zemljama u okruženju poput Bosne i Hercegovine, upućuje na zaključak o utemeljenosti druge hipoteze da pod utjecajem nedavne i eventualne nove migrantske krize politička nestabilnost zaleđa s velikim konfliktnim potencijalom na etno-religijskoj razini može uzrokovati dodatne sigurnosne izazove.

German speaking area (AZINOVIĆ, 2017, 95).

The National Security Strategy of the Republic of Croatia (2017), as a basic strategic document defining policies and instruments for achieving vision and national interests, and achieving security conditions that will enable a balanced and continuous development of the state and society, warns that the Croatian neighbourhood shows trends of growing intolerance, radicalism and extremism, especially Islamist radicalism. Furthermore, the Strategy states that from the beginning of the conflict in Syria and Iraq, various hundreds of people from Southeast Europe joined terrorist organizations which are active in the areas of war conflicts and whose return to the countries of origin increases the risk of terrorism also for the Republic of Croatia. Finally, the Strategy points out that the area of Southeast Europe has become one of the most frequent migratory transit routes (URL 5). The experience of the apparent disorientation and improvisation of European countries under the wave of migratory crisis and the outdated current strategic security documents of the Republic of Croatia indicate that the adoption of *the Strategy* has occurred when it was extremely necessary. Challenges from *the Strategy* point not only to its actuality but also to the awareness of institutions of geopolitical, geostrategic, security, demographic, economic and many other challenges that the Croatian society and the state face with. However, it is especially important to note the importance that *the Strategy* gives to security threats from the immediate neighbourhood, returnees from the foreign battlefields, but also to the position of Croatia in relation to the main migrant transit routes.

Moreover, *the Strategy* warns on potentially negative effects of security threats on the Croatian economy, especially tourism. In fact, according to *the Strategy*, due to its significant share of tourism and transport sector in GDP, the Republic of Croatia is particularly sensitive to global economic and security trends, whereby Croatia is still recognized as a safe country in the international tourism market (URL 5). Finally, tourism is one of the most important economic branches of the entire Croatian coastal area, so preserving the image of Croatia as a safe tourist destination is the key to the economic vitality of many coastal settlements, as well as Dalmatia as a whole. Although, as already pointed out, mi-

ZAKLJUČAK

Kulminacija recentne migrantske krize u 2015. upozorila je na izostanak učinkovite zajedničke akcije Europske unije, a zemlje na Zapadno-balkanskoj migrantskoj ruti izravno su pretrpjele posljedice nespremnosti vlastitih i europskih institucija da se suoče s izazovima priljeva migranata. Republika Hrvatska se tijekom recentne migrantske na vlastitim granicama suočila sa stotinama tisuća migranata koji su preko hrvatskog teritorija prema krajnjim destinacijama prolazili Posavskim koridorom kao dijelom Zapadno-balkanske migrantske rute. Odabir ove rute bio je uvjetovan zatvaranjem mađarske granice prema Srbiji i razvijenom cestovnom i željezničkom infrastrukturom u nizinskom prostoru što je bio preduvjet bržoj pokretljivosti migranata.

Geostrateški položaj Dalmacije u bitnome je odredio njezin položaj u odnosu na glavne pravce recentne migrantske krize, dok istodobno položaj Republike Hrvatske na rubu novoga starog geopolitičkog *shatterbelta* otvara mogućnost razvoja nestabilnosti uzrokovane brojnim unutarnjim dihotomijama i migrantskim izvanjskim utjecajima. Ipak, na temelju višekriterijske analize kojom se utvrđivala razina fizičke propusnosti hrvatskoga graničnog prostora na području Dalmacije, položaj Dalmacije u odnosu na glavne pravce recentne migrantske krize, razgranatost prometne infrastrukturne mreže u zaleđu Dalmacije te razina upravnog-teritorijalne fragmentacije političkog prostora neposrednog susjedstva Dalmacije, utvrđeno je da fizičko-geografska obilježja i političko-teritorijalna fragmentacija neposrednog susjedstva ne čine Dalmaciju atraktivnim rješenjem za migrantska kretanja i znatno otežavaju formiranje alternativnih migrantskih pravaca.

Nadalje, naslijedeni konfliktni potencijal rata na etno-religijskoj osnovi iz 90-ih godina 20. stoljeća, nestabilnost i ranjivost političkog sustava, slaba efikasnost upravnih u odnosu na snagu stranačkih institucija te odlaske boraca na strana ratišta nepobitno su snažan izvor nestabilnosti u neposrednom susjedstvu Dalmacije, prije svega u Bosni i Hercegovini. Na ove pojave i na jačanje radikalnih interpretacija religije upućuje i *Strategija nacional-*

gratory routes still avoid Dalmatia, and the level of general security is enviably high in relation to tourist competitors, such stimulating circumstances for socio-economic development of Dalmatia require organized and preventive action of the state with the aim of preserving the existing situation. Finally, all the above-mentioned, especially unresolved national relations in neighbouring countries such as Bosnia and Herzegovina, leads to a confirmation of the second hypothesis that under the influence of the recent and potential new migrant crisis, the political instability of the hinterland with great conflict potential on ethno-religious level might produce additional security challenges.

CONCLUSION

The culmination of the recent migration crisis in 2015 indicated the absence of an effective joint EU action, and countries in the Western Balkan migration route have suffered directly from the unwillingness of their own and European institutions to face the challenges of migrant inflows. During the recent migrants, the Republic of Croatia faced hundreds of thousands of migrants who crossed the Croatian territory towards the final destinations through the Posavina Corridor as part of the Western Balkan migrant route. The selection of this route was conditioned by the closure of the Hungarian border to Serbia and the developed road and rail infrastructure in the lowland area, which was a prerequisite for a faster mobility of migrants.

The geostrategic position of Dalmatia essentially determined its position in relation to the main directions of the recent migration crisis, while at the same time the position of the Republic of Croatia on the edge of the new-old geopolitical shatterbelt opens the possibility of the development of instability caused by numerous internal dichotomies and external migrant influences. However, on the basis of the multi-criteria analysis of the level of physical permeability of the Croatian frontier area in Dalmatia, the position of Dalmatia in relation to the main directions of the recent migrant crisis, the density of transport infrastructure network in the hinterland of Dalmatia and the level of administrative and political fragmentation of territory of

ne sigurnosti Republike Hrvatske, iz čijeg je sadržaja vidljiva njezina aktualnost i proklamirana spremnost Republike Hrvatske za suočavanje s potencijalnim sigurnosnim izazovima pod utjecajem aktualnih i eventualnih novih migrantskih kretanja, osobito u slučaju osiguravanja imidža Hrvatske kao sigurne turističke destinacije. Stoga se zaključuje da pod utjecajem nedavne i eventualne nove migrantske krize, politička nestabilnost zaleđa s velikim konfliktnim potencijalom na etno-religijskoj razini može uzrokovati dodatne sigurnosne izazove za Dalmaciju, a i Hrvatsku u cjelini.

the immediate neighbourhood of Dalmatia, the statement that the physical-geographical features and political-territorial fragmentation in immediate neighbourhood do not make Dalmatia as an attractive solution for migratory movements and significantly complicate the formation of alternative migrant routes has been confirmed.

Furthermore, the inherited conflict potential of the war on an ethno-religious basis from the nineties of the 20th century, the instability and vulnerability of the political system, the lack of administrative efficiency in relation to the strength of party institutions and the fighters on foreign battlefields, are undeniably a strong source of instability in the immediate neighbourhood of Dalmatia, especially in Bosnia and Herzegovina. *The National Security Strategy of the Republic of Croatia* also points to these phenomena and to the strengthening of the radical interpretation of religion, while the content of *the Strategy* presents its actuality and the proclaimed readiness of the Republic of Croatia to face potential security challenges under the influence of current and possible new migrant movements, especially in the case of ensuring the image of Croatia as a safe tourist destination. It is therefore concluded that under the influence of the recent and possible new migrant crisis, the political instability of the hinterland with great conflict potential on ethno-religious level might produce additional security challenges for Dalmatia and Croatia as a whole.

IZVORI I LITERATURA / SOURCES AND BIBLIOGRAPHY

- AL-AHSAN, A. (2004): *Ummet ili nacija: kriza identiteta u savremenom muslimanskom društvu*, Libris, Sarajevo, pp. 173.
- AZINović, V. (2012): *Uvod u studije terorizma*, Fakultet političkih nauka, Sarajevo, pp. 232.
- AZINović, V. (2017): Globalizacija terorizma i opasnosti po Bosnu i Hercegovinu, *Zbornik radova: Okrugli stol Geopolitičke promjene u svijetu i Evropi i položaj Bosne i Hercegovine* (ur. Cvitković, I., Pejanović, M.), Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 93-115.
- BARAK, O., SHEFFER, G. (2006): Israel's "security network" and its impact: an exploration of a new approach, *International Journal of Middle East Studies*, 38 (2), 235-261, DOI: 10.1017/S0020743806412332
- COHEN, S. B. (2003): *Geopolitics of the World System*, Rowman & Littlefield Publishers, Lanham, pp. 434.
- DAVUTOĞLU, A. (2014): *Strategijska dubina: međunarodni položaj Turske*, Službeni glasnik, Beograd, pp. 525.
- KOHLMANN, E. F. (2005): *Al-Qa'idin džihad u Evropi: afganistansko-bosanska mreža*, Naklada Ljevak, Zagreb, pp. 301.
- LIPOVAC, M., ĐURIĆ, S. (2015): Migrantska kriza u EU i Zapadnobalkanska ruta, *Godišnjak Fakulteta bezbednosti*, (ur. Banović, B.), Sveučilište u Beogradu, Fakultet sigurnosti, Beograd, 67-89.
- MOIŠI, D. (2012): *Geopolitika emocija: kako kulture straha, poniženja i nade utiču na oblikovanje sveta*, Clio, Beograd, pp. 203.
- Ó TUATHAIL, G. (2007): Uvod: Kritičko promišljanje o geopolitici, u: *Uvod u geopolitiku* (ur. Ó Tuathail, G. et al.), Politička kultura, Zagreb, 15-28.
- PAVIĆ, R. (2007): Europa: zemljopisni sastav i geopolitička podjela, *Anali Hrvatskog politološkog društva*, 4 (1), 227-247.
- SIMEUNOVIĆ, D. (2017): Migraciona kriza kao bezbednosni izazov za zemlje zapadnog Balkana – stanje u 2017. i perspektiva, *Kultura polisa*, 14. (posebno izdanje), 31-56.
- TADIĆ, J., DRAGOVIĆ, F., TADIĆ, T. (2016): Migracijska i izbjeglička kriza – sigurnosni rizici za EU, *Policija i sigurnost*, 25 (1), 14-42.
- TATALOVIĆ, S., LACOVIĆ, T. (2012): Čemu sigurnosne studije?, *Političke analize*, 3 (12), 3-6.
- TUNJIĆ, F. (2004): *Vmesna Evropa: Konfliktnost državnih teritorijalnih meja*, Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, Koper, pp. 469.
- URL 1, *European security strategy: A secure Europe in a better World*, The Council of the European Union, Brussels, www.consilium.europa.eu/.../european-security-strategy-secure-europe-better-world, 12. 11. 2017.
- URL 2, *Migranti rapidno ulaze u BiH proteklih dana, prenoće dva-tri dana te nastavljaju put EU*, Klix.ba, <https://www.klix.ba/vijesti/bih/migranti-rapidno-ulaze-u-bih-proteklih-dana-prenoce-dva-tri-dana-te-nastavljaju-put-eu/180214051>, 26. 2. 2018.
- URL 3, *Migranti rapidno ulaze u BiH, spavaju na ulicama, u kućama, džamijama...*, Večernji list, <https://www.vecernji.ba/vijesti/migranti-rapidno-ulaze-u-bih-spavaju-na-ulicama-u-kucama-dzamijsama-1226443>, 26. 2. 2018.
- URL 4, *Migratory routes maps*, Frontex, <http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/migratory-routes-map/>, 12. 11. 2017.
- URL 5, *Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske*, Narodne novine, 73/17, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_07_73_1772.html, 27. 2. 2018.
- URL 6, Pew Research Centre (2016), <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2016/06/15/immigrant-share-of-population-jumps-in-some-european-countries/>, 12. 11. 2017.
- VULETIĆ, V., PEŠIĆ, J. (2017): Utjecaj migrantske krize na lokalne zajednice u Srbiji i na mogućnost za integraciju migrantske populacije, *Forum za sigurnosne studije*, 1 (1), 44-72.
- ŽAGAR, M. (2002): Je li moguće prekinuti začarani krug? Strategije i koncepti za razrješavanje etničkih sukoba, u: *Etničnost i stabilnost Europe u 21. stoljeću: položaj i uloga Hrvatske* (ur. Mežnarić, S.), Institut za migracije i narodnosti, Naklada Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo, Zagreb, 49-66.

